

Det Transseksuelle blik – eller om ikke at kunne se skoven for bar træer.

Lisa Andersen

En kritisk kommentar til et socialkonstruktionistisk perspektiv på transseksuelle med udgangspunkt i en bacheloropgave præsenteret i Vidensbanken: *Case Study: Caspian Drumm, kønnede praksisser og fællesskaber* – af Anne Maabjerg Mikkelsen.

Et traditionelt socialpsykologisk syn på hvorledes individet lever sit liv i en social kontekst, fik på et tidspunkt i slutningen af 1900-tallet sin særlige radikale udformning i den såkaldte 'socialkonstruktionisme' som i mange tilfælde uddar sig til en særegen blindhed over for verdens mangfoldighed, fordi alting *skal* ses som en social konstruktion, herunder ikke mindst synet på køn og transseksualitet. Det nævnte bac-studie er et fint eksempel herpå. Det var nok ikke umagen værd at beskæftige sig med dette ud over i eksamenslokalet, men dels er det bragt i Vidensbanken og dels kan man ofte i transkønnede kredse støde på forståelsesformer og – antagelser der har sin rod i dette syn på verdenen og den transkønnede, hvorfor det kunne være på sin plads at pege på nogle åbenbare blinde pletter i dette perspektiv.

Den store præstinde i dette verdenssyn er en amerikansk forsker Judith Butler, som også trækkes ind i denne eksamensopgave. Hendes formuleringer bliver som regel meget håndfast udlagt i stil med den måde Mikkelsen her gør det:

"Judith Butler mener, at kønnet er performativt, med hvilket hun mener følgende: "... *performative* in the sense that the essence or identity that they otherwise purport to express are *fabrications* manufactured and sustained through corporeal signs and other discursive means." ...Butler ønsker med sin teori at gøre op med forståelsen af, at kønnet er essentielt og dermed årsag til vores handlinger. Det er derimod noget, der skabes gennem handlinger – vi gør vores køn. Handlingerne er en gentagen og citeret praksis, hvormed de fremstår som en essens."

Kønnet er altså ikke noget personen iboende, det er ikke essentielt, men er noget vi skaber i vores sociale kontekst som en slags social praksis. Som eksempel på hvorledes vi skaber vores eget køn analyseres en transperson Caspian, født som pige, men som ifølge forfatteren skaber sit eget køn som dreng/mand:

"Caspian's profil, fremstår som en drejebog for, hvordan man kan "blive" mand. Dette verificerer Butlers teori om kønnet som værende performativt. Caspian selv understreger mange gange, hvordan han træner sin krop, ... og klæder sig som mand. Udseende, beklædning og herigennem selvfremsstilling som mand er central. ..For Caspian er der på ingen måde et problem i, at hans kønsorganer tilhører en kvindes krop, da kønnet for ham sidder i handlinger, opførsel og fremsstilling frem for i kønsorganet: "I am a man, and my equipment down there doesn't change that."

Uden at gå ind i analysen af casepersonens liv som sådan, kan man dog helt naivt spørge, hvorfor Caspian dog skal skabe et nyt køn for sig selv? Hvis kønnet er en social konstruktion, så er det jo ikke den nyfødte der selv konstruerer sit eget køn, men at dette sker qua opvæksten, socialiseringen

som det hedder, at kønnet 'skabes' for den enkelte. Men hvis denne kønsidentitet alene er produktet af den sociale påvirkning og en afspejling af hvad barnet og senere den voksne forstår som sit køn i den sociale kontekst, hvorfor pokker er der så ikke overensstemmelse mellem det køn Caspian er blevet socialiseret til og det køn han føler han har? Udsagnet "I am a man" er jo et udtryk for, at den pige-socialisering og sociale konstruktion af Caspians køn som 'pige' har slået fejl, og at Caspian har en drengs/mands kønsidentitet 'inderst inde'. Med Mikkelsen kunne man sige, at hvis kønnet er en performance som er erhvervet i socialiseringen, hvorfor performer Caspian ikke som pige, når han nu er opdraget hertil? Dette og lignende spørgsmål tages sjældent op indenfor socialkonstruktionismen.

Det er jo svært at se bort fra, at den transkønnede, og især den transseksuelle/transpersonen, netop har sit køn 'med i bagagen' om jeg så må sige; at der er en medfødt konstitutionel faktor indbygget der styrer personen bort fra det – konstruerede og indsocialiserede – køn og hen mod et køn som er personen iboende.

Var kønnet ikke andet end en social konstruktion, en række handlinger og udtryk som afspejler den forhåndenværende sociale forståelse af kønnet, ville der vel slet ikke eksisterer transpersoner, eftersom vi alle stort set vokser op i en social kontekst der stærkt og ubønhørligt presser personens kønsidentitet i én bestemt retning hen mod det fra fødslen tildelte køn.

Men at denne 'indre' identitet, som også Caspian giver udtryk for, er så stærk, at mange må gå gennem, om jeg så må sige, ild og vand for at realisere sin ydre, samfundsmæssige, identitet i overensstemmelse med sit indre køn, mere end antyder at der er nogle endda stærke drivkræfter på spil. Hvilket ironisk nok klart nok illustreres i opgaven:

"Caspian er et eksempel på et individ, der aldrig har følt sig som den pige, han blev født som. Siden tre-årsalderen har han benægtet sit biologiske køn, og han ønskede dengang at hedde Christoffer. .. Han har aldrig været feminin og har altid haft drengvenner. .. Han understreger, hvorledes han siden folkeskolen forsøgte at gøre som drengene: "I tried to play really tough ... and I wore a leather jacket." .. Her er der tale om en citation af dreng-adfærden, hvilket ifølge Butler afslører kønnets performative karakter... Hans største ønske er at blive accepteret af samfundet, som den mand, han føler sig som..."

Mikkelsens tolkning, i forlængelse af Butler, at kønnet er socialt, demonstrerer at begge er blinde for den realitet der udspiller sig for øjnene af dem, skoven kan ikke ses for bar træer. Citatet underbygger jo snarere det modsatte: at kønsidentiteten er iboende. Men da man er socialiseret til det modsatte køn, så nødsages transpersonen til at lære at spille en rolle, for at kunne realisere sit egentlige køn i det sociale rum. Kønnet har altså både en indre personlig kerne, kønsidentiteten, og en ydre performativ del for at bruge Butlers ordvalg, der til en given tid afspejler den rådende sociale kønsforståelse. Men i modsætning til Butler og Mikkelsen, er den indre side årsag til den ydre optræden, og derfor er netop det at kunne passere i det offentlige rum, en vigtig bekræftelse af transpersonens kønsidentitet, det indre køn.

Sædvanen tro indenfor denne forståelsesramme bliver der afslutningsvist peget på, at det er samfundets der er skyld i misseren:

"Hans største ønske er at blive accepteret af samfundet, som den mand, han føler sig som og dermed undgå den eksklusion i samfundet, der er forbundet med at blive stemplet "freak". Samfundet er struktureret omkring et binært, heteroseksuelt system, der kræver overensstemmelse mellem biologisk køn og kønsidentitet, og som opererer i to kategorier: Mand og kvinde. "

Men det er ikke bare samfundet der 'kræver overensstemmelse mellem biologisk køn og kønsidentitet' som forfatteren skriver, det er også den transsekseuelles største ønske, som det også fremgår af citaterne af Caspian. Men da det hele ifølge Mikkelsen er en social konstruktion, så er det denne konstruktion der skal laves om (man kan i mellemtiden undre sig over, hvorfor denne konstruktion er blevet som den er, her under hvorfor 95% af befolkningen i alle lande og til alle tider finder sig godt tilrette med en binær kønsopdeling):

"Hvis kønnet er performativt og en virkning (frem for årsag), da kan vi ikke dømme nogen som værende forkerte eller sande køn, eftersom alt er processuelt. ..kønskategoriene skal åbnes op, og der skal være plads til den kvinde, der ønsker at leve som en mand – dette uden en operation. "

Hvis samfundet blot var mere pluralistisk ville der være plads til alle og den transsekseuelle behøvede slet ikke at skulle gå gennem ild og vand for socialt at realisere sit indre køn. Og lidt patroniserende kan Mikkelsen konkludere, at:

"Den transsekseuelle forsøger gennem kønsskifteoperationen at skabe en overensstemmelse mellem biologisk og socialt køn, hvilket reproducerer de allerede eksisterende normer. Den transsekseuelles valg om kønsskifteoperation underbygger Butlers ... tese om en for snæver kønsstruktur, hvilket ... Caspian ... også eksemplificerer. "

Men det er faktisk ikke det hverken Caspian eller mange andre transpersoner giver udtryk for, når de så vidt muligt efterstræber en overensstemmelse mellem deres sociale/fysiske fremtræden og deres kønsidentitet. De identificerer sig som kvinde(mand) og ønsker at blive set som sådan i samfundet, præcist som Caspian har givet udtryk for. Derfor er hormoner og evt. operationer for den enkelte, for netop at opleve harmoni mellem krop og sjæl. Det er også derfor hormonerne i sig selv giver denne 'indre ro' og tilfredsstillelse. Ikke af hensyn til de andre, men af hensyn til sig selv.ⁱ

Og selv om pluraliteten skulle blive så rummelig at man kan klæde sig og fremtræde som man vil i samfundet uden nogen løfter et øjenbryn, vil transpersonen alligevel søge at udtrykke sig som den person de oplever de er: mand eller kvinde og indgå i de sociale kontekster der er typiske herfor.

PS Transkønnethed er et paraplybegreb der dækker over mange forskellige former, så når der ovenfor er talt om transpersoner/transsekseuelle så er dette den undergruppe af transkønnede som oplever, at deres kønsidentitet er inkongruent med deres fysiologiske køn og at dette så vidt muligt skal harmoniseres. Der findes andre former for transkønnede med mere flydende grænser som ikke er behandlet her.

ⁱ For en uddybning se Lisa Andersen: *Gennem livets dør*. 2014